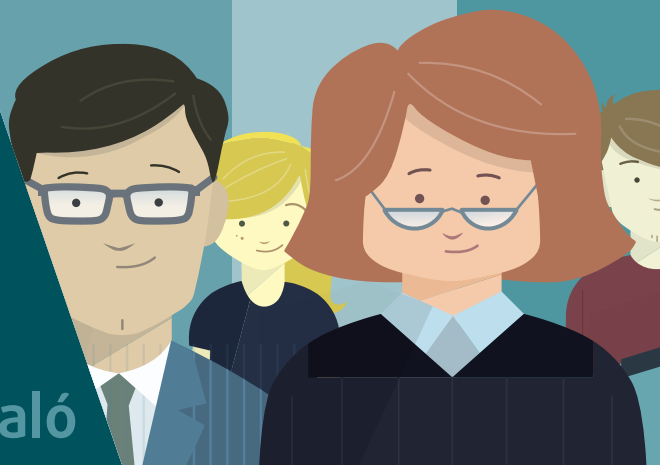

Gyermekbarát igazságszolgáltatás – a szakemberek álláspontja és tapasztalatai

Összefoglaló

Az Európai Unió Alapjogi Chartája megállapítja azokat a jogokat, amelyek különösen fontosak a bírósági eljárásokban részt vevő gyermekek jogai szempontjából; ezek közül a legfontosabb az emberi méltóság (1. cikk); a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma (4. cikk); a szabadsághoz és biztonsághoz való jog (6. cikk); a magán- és a családi élet tiszteletben tartása (7. cikk); a személyes adatok védelme (8. cikk); a megkülönböztetés tilalma (21. cikk); a gyermekek jogai (24. cikk); valamint a hatékony jogorvoslathoz való jog (47. cikk).

Az Európai Unió (EU) valamennyi tagállamának kötelessége gondoskodni arról, hogy a gyermekek mindenek felett álló érdeke első számú szempont legyen minden, őket érintő intézkedésben. Ez a szempont különösen fontos olyankor, ha a gyermekek büntetőjogi és polgári bírósági eljárásokban vesznek részt.

Az ilyen eljárások mindenkit megviselhetnek. Különösen igaz ez a gyermekekre, akiket komolyan traumatizálhat, ha az eljárás nem gyermekbarát, a körülmények nem megfelelőek és a részt vevő szakemberek nincsenek kellőképpen felkészítve. Ez gyermekek ezreit érinti. Az adatok szerint 2010-ben 11 tagállamban körülbelül 74 000 gyermek esett áldozatul bűncselekménynek, a szülők válása pedig 495 000-et érintett.

A bírósági eljárások során a gyermekekkel szemben tanúsított bánásmód fontos alapjogi szempont, így az Egyesült Nemzetek (ENSZ) is foglalkozott vele a [Gyermek Jogairól szóló egyezményében \(CRC\)](#), amelyet minden uniós tagállam ratifikált. Az EU az ügy iránti elkötelezettségét azzal is bizonyította, hogy terjeszti az Európa Tanács 2010-es

iránymutatását a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, és segíti a tagállamokat abban, hogy javítsák a gyermekek jogainak védelmét az igazságszolgáltatási rendszereikben.

Az Európa Tanács iránymutatása kiáll a gyermekek meghallgatáshoz, tájékoztatáshoz, védelemhez és megkülönböztetésmentességhez való joga mellett. Annak érdekében, hogy meghatározza, ezeket a jogokat a gyakorlatban mennyire tartják tiszteletben és mennyire érvényesítik, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) az Európai Bizottsággal együttműködésben összegyűjtötte és elemzte az ebben az összefoglalóban ismertetett adatokat. Az eredmények azt mutatják, hogy még hosszú utat kell megtenni ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás az EU egész területén gyermekbarát módon működjön.

A gyermekek büntetőjogi és polgári bírósági eljárásokban való részvételének gyakorlatában jelentős különbségeket lehet felfedezni, nemcsak az egyes tagállamok között, hanem tagállamokon belül is, ami azt jelzi, hogy szükség van a világos, következetes előírásokra és iránymutatásokra, valamint a végrehajtásuk szisztematikus ellenőrzésére. A gyermekek nem kapnak kellő támogatást, amikor büntető- vagy polgári jogi eljárásban vesznek részt; a gyermekek számára esetenként ijesztő bírósági környezet sem mindig igazodik az igényeikhez. Egyelőre nem számítanak általános gyakorlatnak az olyan konkrét intézkedések, mint például a gyermekek megóvása attól, hogy a bíróságon közvetlenül találkozzanak a vádlottakkal vagy a szemtanúkkal, vagy az arról való gondoskodás, hogy a gyermek tájékoztatást kapjon és megértse az eljárás menetét. A kutatás ugyanakkor számos ígéretes gyakorlatra is fényt derített, ezért az összefoglalóban vázolunk néhányat ezek közül.

Az igazságügyi rendszerek gyermekbarát működésének erősítése javítja a gyermekek védelmét, növeli az érdemi részvételüket, egyúttal javítja az igazságszolgáltatás működését. Az összefoglalóban szereplő megállapítások hasznos eszközül szolgálhatnak a tagállamok számára a bírósági eljárásaikban, különösen a vonatkozó uniós irányelvek

átültetésének és végrehajtásának folyamatában előforduló akadályok, hiányosságok vagy gyenge pontok megkereséséhez. Az Európa Tanács iránymutatásával összhangban lévő, gyermekbarát hozzáállás révén a bírósági eljárásokban való részvétel biztonságosabb lesz az EU-ban élő gyermekek számára.

Adatgyűjtés és hatókör

Az EU a gyermekjogi ütemtervében megjegyezte, hogy a megbízható és összehasonlítható adatok hiánya akadályozza a tényeken alapuló szakpolitika kidolgozását és végrehajtását. Az Európai Bizottság és az FRA ezt az adathiányt kívánta orvosolni, amikor számba vette a területen eddig végzett munkát. Az összehangolt, szisztematikus adatgyűjtésbe beletartoztak azok a gyermekjogi mutatók, amelyeket az FRA dolgozott ki 2010-ben, majd 2012-ben továbbfejlesztett a családjog tekintetében. A mutatók az Egyesült Nemzetek (ENSZ) Emberi Jogi Főbiztossága (OHCHR) által kidolgozott, jogokon alapuló modellt követik,* amely a következőket hivatott mérni:

- a felelősök kötelezettségvállalásai (strukturális mutatók);
- az ilyen előírások teljesítésére tett erőfeszítések (folyamatmutatók);
- az eredmények (kimeneti mutatók).

A helyzet átfogó megismerése érdekében az FRA interjún alapuló terepkutatást végzett 10 uniós tagállamban, amelyeket úgy választott ki, hogy tükrözzék az igazságügyi rendszerek sokféleségét és a gyermekek igazságszolgáltatásba való bevonásának eltérő gyakorlatait – Bulgáriában, az Egyesült Királyságban, Észtországban, Finnországban, Franciaországban, Horvátországban, Lengyelországban, Németországban, Romániában és Spanyolországban.** Ennek során összegyűjtötte a büntetőjogi és polgári jogi eljárásokban érintett szakemberek tapasztalatait, észrevételeit és véleményét, valamint az ilyen eljárásokban áldozatként, szemtanúként vagy peres félként részt vevő gyermekek tapasztalatait.

Az FRA gyermekekkel és igazságszolgáltatással foglalkozó munkájának első, ebben az

összefoglalóban bemutatott része a szakemberek szempontjait járja körül. Ennek érdekében megvizsgálja a bírósági eljárásokon keresztülmenő gyermekekkel napi kapcsolatba kerülő 570 bíró, ügyész, ügyvéd, bírósági dolgozó, pszichológus, szociális munkás és rendőr válaszait. Ez a munka a 10 uniós tagállamra vonatkozó kvalitatív adatokkal járult hozzá a folyamat- és kimeneti mutatók kiinduló sokaságához. Az FRA terepkutatásának második, magukkal a gyermekekkel készített interjúkon alapuló részéből származó tényanyag tovább fogja növelni a folyamat- és kimeneti mutatók számát. Az FRA a szakemberekkel és a gyermekekkel készített interjúk kombinált elemzése alapján véleményeket fog kiadni a gyermekbarát igazságszolgáltatásról.

Az Európai Bizottság ezzel párhuzamosan statisztikai adatokat gyűjtött a gyermekek bírósági eljárásokban való részvételéről minden olyan tagállamból, ahol ilyen adatok rendelkezésre állnak. Az adatok mindazokat a 2012. június 1-jén hatályban lévő jogszabályokat, rendeleteket és szakpolitikákat fedik le, amelyek érintik a gyermekekkel szembeni bánásmódot a bírósági eljárások során, és megjelölik az erősségeket és a potenciális hiányosságokat. Ez a munka hozzájárult a strukturális mutatók sokaságához.

* OHCHR (2012), *Human Rights Indicators, A guide to measurement and implementation*.

** A terepmunka Franciaországban Île-de-France, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Franche-Comté, Rhône-Alpes, Poitou-Charentes, Nord-Pas de Calais, Bretagne és La Réunion régiókban; Németországban Berlin-Brandenburgban, Hessenben, Bajorországban, Alsó-Szászországban, Rajna-vidék-Pfalzban, Észak-Rajna-Vesztfáliában, Niedersachsenben, Hamburgban, a Saar-vidéken, Brandenburgban, Tübingenben és Mecklenburg-Előpomerániában; Spanyolországban Andalúziában, Katalóniában és Madridban; az Egyesült Királyságban Angliában, Walesben és Skóciában zajlott.

Fontosabb megállapítások és kutatási eredményeken alapuló ajánlások

A meghallgatáshoz való jog

A meghallgatáshoz és a véleménynyilvánításhoz való jog elengedhetetlen a bírósági eljárásokban való tényleges részvételhez. Ezt a jogot a gyermekek számára az EU, az Európa Tanács és az ENSZ is garantálja.

A gyermek véleményének kikérése azonban önmagában még nem elég. Az érdemi részvételhez az kell, hogy a megfelelő hatóságok biztonságos, barátságos környezetet teremtsenek és alkalmas kikérdezési módszereket használjanak, hogy meg tudják határozni és figyelembe tudják venni a gyermek sajátos igényeit.

„Pályám során nagy változásokat tapasztaltam: [...] a gyermekek meghallgatását azelőtt pusztán eljárási formaságnak tartották, de ez már nincs így.”
(Spanyolország, bírósági fogalmazó)

Néhány válaszadó úgy vélekedett, hogy a gyermekek meghallgatása nem mindig hasznos és szükséges, és lehetőség szerint a meghallgatások számának korlátozását javasolták. Mások határozottan kiálltak a gyermekek meghallgatáshoz és véleménynyilvánításhoz való joga mellett, hozzátéve, hogy mindig szem előtt kell tartani a fejlődési szakaszt, a nyelvi képességeket és az egészségi állapotot.

„A fiatalok azt akarják biztosan tudni, hogy a döntést meghozó személy a döntés meghozatalakor tisztában volt a véleményükkel. Sok esetben a fiatalok nem maguk akarják meghozni a döntést, megértik, hogy nem nekik kell meghozniuk, és nem is akarják ezt a nyomást. Ennek ellenére azt akarják érezni, hogy a döntést meghozó személy meghallotta a hangjukat ebben a folyamatban.”
(Egyesült Királyság, szociális munkás)

Az FRA terepmunkájának eredményei azt mutatják, hogy a büntetőjogi eljárásokban gyakrabban meghallgatják a gyermekeket, mint a polgári jogi eljárásokban, mivel a büntetőügyekben szükség van a bizonyítékra. A polgári jogi eljárásokban, például a válás és a felügyelet kérdéséről döntő családjogi ügyekben nem mindig követelik meg a gyermekek részvételét. A büntetőjogi eljárásokban a polgári jogihoz képest több az eljárási biztosíték, különösen ha a gyermek sértett, nem pedig tanú. A polgári jogi eljárásokban a hatóságok a gyermekek felpe-reseknek is gyakrabban adnak meg bizonyos eljárási jogokat, mint a tanúknak vagy peres feleknek.

A polgári jogi eljárásokhoz képest a büntetőügyekben gyakrabban van lehetőség videofelvétel készítésére és gyermekbarát meghallgató helyiségek igénybevételére.

Minden interjúalany nyomatékosította az összes érintett szakértő összehangolt, professzionális munkájának fontosságát, hogy enyhítsenek a gyermekeket érő esetleges negatív hatásokon, és határt szabjanak ezeknek. Amennyiben a gyermekeket képzett szakemberek hallgatják meg, és vannak iránymutatások a gyermekek meghallgatásához, a szakemberek viselkedését összességében megfelelőbbnek találták. A gyermekek nagyobb biztonságban érzik magukat, ha kevesebb a meghallgatás, kevesebb ember van jelen, és csak egy képzett szakember hallgatja meg őket. Ilyenkor jobban tudnak élni a jogaikkal, és hitelesebb, kevésbé elfogult kijelentéseket tesznek.

„[...] a gyerek eljön a rendőrségre a szüleivel, és azt mondja, mondtam már a rendőrségnek, mert azt hiszi, a rendőrség az az állami intézmény, ahol az embernek nem szabad hazudnia. Eljön a vizsgálatra, azt mondja, már mondtam a bíróságon, a megyei bíróságon a nyomozás során, és most harmadszor is idehívjuk, hogy akkor ismételve el újra. Ez rémes.” (Horvátország, pszichológus)

Az FRA által a vizsgált 10 uniós tagállamban összegyűjtött tényanyag azt mutatja, hogy a tagállamok a bírósági eljárások során esetenként nem tartják tiszteletben a gyermekek meghallgatáshoz való jogát. A meghallgatásról a polgári jogi és büntetőjogi eljárások esetében egyaránt úgy látják, hogy a gyermekeket traumatizálja. Ugyanakkor mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi eljárásokban sikerült előrehaladást elérni az igazságszolgáltatás gyermekbarát jellegének erősítésében. Ezt azzal érték el, hogy biztosították, hogy a szociális gondozó szakemberek nagyobb mértékben vegyenek részt a bírósági eljárások egészében, különösen a polgári jogi meghallgatásokon. Az is segített, hogy külön intézkedéseket fogadtak el, hogy védjék a gyermekeket az újbóli áldozattá válástól.

Az alábbiakban bemutatott általános szempontok abban segíthetnek, hogy a gyermekek meghallgatáshoz való jogát a lehető leginkább gyermekbarát módon biztosítsák, gondoskodva arról, hogy a gyermekek kényelemben és biztonságban érezzék magukat, és hatékonyan, szabadon nyilváníthatassák a véleményüket.

Gyermekekre szakosodott bíróságok létrehozása

- Nem minden tagállamnak van külön büntető- és polgári ügyekre szakosodott bírósága. Az ilyen struktúrákban azonban nagyobb valószínűséggel vannak gyermekbarát létesítmények, védelmi eszközök és képzett gyermekspecialisták. Amennyiben nem rendelkeznek ilyenekkel, az uniós tagállamoknak létre kell hozniuk az ilyen szakosodott struktúrákat, valamint az olyan jogi/igazságügyi szakemberek rendszerét, akik kompetensek a gyermekek jogai és a gyermekbarát igazságszolgáltatás területén.

A gyermek érettségének meghatározása

- A gyermek érettségi foka döntő tényező annak meghatározásához, hogy hogyan vegyen részt a bírósági eljárásban. Az uniós tagállamoknak be kell vezetniük az érettség egyértelmű jogi meghatározását.
- Ilyen világos kritériumok hiányában jelenleg az egyes bírák saját megítélésük szerint értékelhetik a gyermek érettségét. Az uniós tagállamoknak el kell fogadniuk egy objektívebb módszert a gyermekek érettségének felmérésére, figyelembe véve az életkorukat és a megértési képességüket.

Eljárási biztosítékok létrehozása a gyermekek részvételének biztosítására

- A szakemberek úgy gondolják, hogy a büntetőjogi eljárásokban alkalmazott eljárási biztosítékok, például a meghallgatási környezet gyermekbarát kialakítása csökkenti a gyermekek által átélt stresszt és ezáltal a másodlagos viktimizáció veszélyét. Az uniós tagállamoknak a felesleges ismétlések elkerülése érdekében a büntető- és polgári jogi eljárásokban videofelvétel meghallgatást kellene alkalmazniuk a tárgyalás előtti zárt meghallgatásokon is, egyúttal biztosítaniuk kell, hogy ez jogilag elfogadható bizonyítéknak minősüljön. A büntetőjogi eljárások esetében az uniós tagállamoknak intézkedéseket kellene bevezetniük, hogy a gyermek elkerülhesse a kapcsolatot a vádlottal és bármely más olyan féllel, akit fenyegetőnek érez. A polgári jogi eljárások esetében az uniós tagállamoknak mérlegelniük kellene a mediáció gyakoribb használatát a tárgyalás alternatívájaként.

- A vizsgált 10 tagállam közül nyolcnak van büntetőjogi rendelkezése a gyermek mint sértett meghallgatáshoz való jogáról, hat tagállamnak pedig a gyermek mint tanú meghallgatáshoz való jogáról. A polgári jogban az ügy típusától függően a gyermek meghallgatása lehet kötelező, választható vagy egyáltalán nem szabályozott. A tagállamoknak és szükség esetén az EU-nak nyitottabb hozzáállást kellene alkalmazniuk, hogy az eljárási biztosítékok minden olyan esetre kiterjedjenek, amikor a bírósági eljárás gyermekeket érint, ugyanakkor alkalmazzák a gyermek érettségének felmérését is.
- Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekeket csak képzett szakemberek hallgassák meg, és növelniük kell az erre szakosodott, képzett szakemberek jelenlétét a meghallgatásokon. Ehhez az kell, hogy a szakemberek számára képzést biztosítsanak a gyermekbarát meghallgatási technikákról. A hatóságoknak arról is gondoskodniuk kell, hogy egy bizalmi személy, aki független a gyermek szüleitől, támogassa a gyermeket a bírósági eljárás minden szakaszában, különösen a gyermek tájékoztatása és a meghallgatásokra való felkészítése során. Az uniós szakpolitikai tervezésnek a szakemberek képzésére és a tanterv összehangolására is hangsúlyt kell helyeznie.

Ingyenes jogi segítségnyújtás biztosítása, beleértve a gyermekek jogi képviselőhöz való ingyenes, egyszerű hozzáférést

- Néhány tagállam büntetőügyekben csak azoknak ad lehetőséget az ingyenes jogi segítségnyújtásra, akik pénzügyileg jogosultak. Polgári ügyekben minden ország válaszadóiban egybehangzóan a gyermekek jogi képviselőhöz való hiányáról számoltak be. Az uniós tagállamoknak a jogi segítségnyújtást feltétel nélkül minden gyermek részére biztosítaniuk kell. Ennek tartalmaznia kellene a jogi képviselőhöz való ingyenes hozzáférést az eljárás egésze során, valamint a bürokratikus akadályok, például a hosszadalmas eljárások és a rászorultsági vizsgálat megszüntetését.
- Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek és a szüleik/gyámjaik minden esetben tájékoztatást kapjanak a jogi segítségnyújtás igénybevételéről, és legyenek gyermekekre szakosodott ügyvédek, akik polgári és büntetőjogi eljárásokban egyaránt tudják képviselni a gyermekeket.

Ígéretes gyakorlat

A „tandemgyámok” bevezetése

Az Egyesült Királyságban (Anglia és Wales) a gyermek- és családjogi bíróság tanácsadó és támogató szolgálatától gyámot rendelnek ki minden olyan gyermek mellé, aki polgári ügyben érintett fél, hogy a gyermek nevében folytassa az eljárást. A bíróság előtt a gyám jelenik meg a gyermek helyett, és az ő feladata, hogy közvetítse a gyermek kívánságait és érzéseit. Az is a gyám feladata, hogy a gyermeknek elmagyarázza a jogi eljárást, és folyamatosan tájékoztassa az ügy előrehaladásáról és végkimeneteléről. A gyám egy ügyvédet is kinevez, hogy biztosítsa a gyermek jogi képviseletét az úgynevezett „tandem” képviseleti modellben. Amennyiben a gyermek mindenek felett álló érdekéről a gyám és a gyermek eltérő véleményen van, egy második ügyvéd külön képviselheti a gyermeket.

Amennyiben a gyermek szülei összeférhetetlenség miatt nem léphetnek fel gyámként a jogi eljárásban, Finnországban gyámot neveznek ki, hogy a bíróságon képviselje a gyermek mindenek felett álló érdekét. Finnország néhány településén (például a Kouvola-Kotka régióban) egy szociális munkást és egy jogi képviselőt is kinevezhetnek ügygondnoknak, és ez az együttműködési rendszer szintén „tandemmodell” néven vált ismertté.

Az eljárások hosszának csökkentése

- A vizsgált 10 uniós tagállam közül hétben vannak érvényben külön jogi rendelkezések az indokolatlan késedelem megelőzésére a gyermekeket érintő igazságszolgáltatási ügyekben a büntetőjog területén, ugyanakkor a polgári jogban csak három tagállam kezeli gyorsított eljárásban a gyermekeket érintő ügyeket, és ezek is csak bizonyos feltételek mellett. Az uniós tagállamoknak hatékony biztosítékokat kell bevezetniük az indokolatlan késedelem elkerülésére.
- A tagállamoknak világos szabályokat kell bevezetniük, hogy korlátozzák a gyermekek esetében megengedett kihallgatások és meghallgatások összesített számát mind a polgári, mind a büntetőjogi ügyekben. Az uniós tagállamoknak erősíteniük kell a különböző területeket képviselő szakemberek közötti együttműködést, hogy ezáltal csökkenthessék a meghallgatások számát.

A szakembereknek szóló szabályok és útmutatók a gyermekek meghallgatásához

- Az FRA terepmunkájának eredményei azt mutatják, hogy a meghallgatási módszerek általában az egyéni szakmai ismeretektől függenek, és bíróságok és régiók szerint változnak. A Finnországban vagy az Egyesült Királyságban használtakhoz hasonló egységesített, részletes szabályok vagy útmutatók segítségével csökken a meghallgatások száma, egyúttal javul a gyermekkel való kommunikáció. Az uniós tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a bírósági eljárásban részt vevő szakemberek minden esetben világos, gyermekbarát szabályokat és útmutatásokat kapjanak a gyermekek meghallgatásához. A meghallgatások összehangolása érdekében ezeknek együtt kell járniuk az eljárások egységesítésével és a különböző szereplők közötti egyeztetéssel. Az ígéretes módszerek hivatkozási pontként szolgálhatnak. Az eljárások fejlesztését elősegítené az útmutatások és ígéretes módszerek tagállamokon belüli és tagállamok közötti megosztása.

Ígéretes gyakorlat

Íránymutatások kidolgozása a gyermekek kihallgatásához

Az Egyesült Királyságban (Anglia és Wales) az igazságügy-minisztérium egy 2011-es jelentés keretében iránymutatásokat dolgozott ki a gyermekkorú sértettek és tanúk kihallgatásához. „*A legjobb bizonyíték megszerzése a büntetőjogi eljárásokban: Útmutatás a sértettek és tanúk kihallgatásához és a speciális intézkedések alkalmazásához*” (ABE)* címmel megjelent iránymutatások a megfelelő vizsgálatok összes résztvevőjéhez szólnak, beleértve a rendőrséget, a felnőttekkel és a gyermekekkel foglalkozó szociális munkásokat, valamint a jogi szakma képviselőit. A gyermekek ABE rendszerű kihallgatásáról videofelvétel készülhet, és később ez helyettesítheti a gyermek elsődleges tanúvallomását.

A skót kormány egy 2011-es kiadványban szintén iránymutatásokat készített a legjobb kihallgatási módszerekhez, *Útmutatás a gyermekkorú tanúk egyesített nyomozati kihallgatásához Skóciában* címmel.** Ezekben az iránymutatásokban összevont, videóra rögzített kihallgatást írnak elő, amelyet speciálisan felkészített rendőrök és szociális munkások bonyolítanak le. Az egyesített nyomozati kihallgatások lebonyolítására felkészített szociális munkások mellé rendőröket osztottak be, hogy ezzel megkönnyítsék a kihallgatási kérelmek gyors megválaszolását. Bár ezekről a kihallgatásokról is videofelvétel készül, az általános gyakorlat szerint a gyermek élőszóban tesz tanúvallomást.

Finnországban a rendőrök és a pszichológusok is iránymutatások szerint járnak el a gyermekek meghallgatása és tájékoztatása során. Az iránymutatásokat a népjóléti és egészségügyi nemzeti kutató- és fejlesztőközpont (*Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisskeskus, Stakes/Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, Stakes*) állította össze.*** Finnországban emellett külön iránymutatások készültek azoknak a gyermekeknek a kihallgatásához, akik szexuális zaklatásnak és/vagy bántalmazásnak és tetteles bántalmazásnak estek áldozatul.

* *Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses and guidance on using special measures*: <http://www.justice.gov.uk/downloads/victims-and-witnesses/vulnerable-witnesses/achieving-best-evidence-criminal-proceedings.pdf>

** *Guidance on Joint Investigative Interviewing of Child Witnesses in Scotland*: <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2011/12/16102728/0>

*** *Stakes 2003: Iránymutatások a gyermekekkel szembeni szexuális zaklatás és bántalmazás és a tetteles bántalmazás kivizsgálásához, Opas lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittämisestä, nyilvánosan nem hozzáférhető.*

Gyermekbarát létesítmények használata a gyermekek meghallgatásához

- Még ha a büntetőjogi eljárásokban való használatra vannak is gyermekbarát helyiségek, ezeket polgári jogi eljárásokban ritkán használják. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekbarát kihallgató helyiségeket ne csak a büntetőjogi ügyekhez lehessen használni, hanem – más gyermekbarát létesítmény hiányában – a polgári ügyekben is igénybe lehessen venni. Ilyen helyiségeket az ország egész területén biztosítani kell, a vidéki területeken is.
- A tagállamok között a meglévő gyermekbarát helyiségek használatát tekintve is nagy

különbségek vannak, az olyan tényezőktől függően, mint például a felvevő berendezéssel felszerelt helyszínek hozzáférhetősége. A tagállamoknak fel kell számolniuk a műszaki és logisztikai akadályokat, hogy a gyermekbarát helyiségek használata legyen az általános gyakorlat.

- A gyermekbarát helyiségekben általában játékok, videofelvevők és a bizonyítékok összegyűjtésére szolgáló eszközök vannak, de a szakemberek elmondása szerint a felszerelés gyakran nem igazodik az életkori csoportokhoz. Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az ilyen gyermekbarát váró, kihallgató és meghallgató helyiségek a különböző korosztályok igényeinek megfelelően legyenek felszerelve.

Ígéretes gyakorlat

Gyermekbarát kihallgatási eszközök használata

Sok országban játék jellegű anyagokat használnak, hogy a meghallgatásokon a gyermekek számára megkönnyítsék a kommunikációt. Az észtországi rendőrkapitányságokon a gyermekbarát kihallgatási helyiségek alapfelszereléséhez tartoznak a több más országban is használatos, anatómiaiailag pontos babák, amelyeket a szexuális zaklatási ügyekhez öltöztetni és vetkőztetni is lehet. Finnországban a szociális munkások gyakran a játékmacis kártyákkal segítik a gyermekeket az érzelemkifejezésben. Ezekből a kártyákból nagyjából gyerekeknek szóló változatok is készültek.

Finnország, Kuovola. A gyermekek meghallgatásához használt, az életkoruktól és a fejlettségüktől függő anyagok.

Tallinn, Észtország. A gyermekek meghallgatásához használt babák.

A tájékoztatáshoz való jog

A bírósági eljárásokban érintett gyermekek tájékoztatáshoz való joga kulcsfontosságú a tényleges részvételükhöz és a jóllétükhöz. Ha az eljárás minden szakaszában kis, emészthető adagokban konkrét információkat kapnak, ez enyhítheti a gyermekek szorongását az első alkalommal valószínűleg fenyegetőnek érzékelt igazságszolgáltatási rendszertől. A jól tájékozott gyerekeknek nagyobb az önbizalma, és az igazságügyi rendszerrel szemben is több bizalmat éreznek. Nagyobb biztonságban érzik magukat, könnyebben nyilatkoznak, ami azt jelenti, hogy az állításait jobban figyelembe veszik, ezáltal teljesebb mértékben vesznek részt az eljárásokban.

„Véleményem szerint általában eléggé meg vannak ijedve, félnak attól, hogy ide kell jönniük, és valójában nem tudják, mi történik velük, miért hozták ide őket, és rémültek, a gyerekek ezt így érzékelik. Egy kislány például egyszer azt kérdezte: »Injekciót fogsz adni nekem?«” (Románia, bíró)

A büntetőjogi eljárásokban az összes vizsgált uniós tagállam jogszabályai rendelkeznek a tájékoztatáshoz való jogról, kivéve az Egyesült Királyságon belül Skóciát. Az interjúkból ugyanakkor az derült ki, hogy nagy különbségek vannak a gyermekek tájékoztatásában a tekintetben, hogy milyen információkat kapnak, mikor és kitől. A tájékoztatáshoz való jogot a polgári jogi eljárások esetében kevésbé szabályozzák, így a jogi és szociális szakembereknek nagyobb a mozgásterük annak eldöntésében, hogy a gyermekkel mit közöljenek.

„[A tájékoztatás] nagyon fontos, mert ha nem közöljük a gyerekekkel a jogait, a gyerek ezeket semmilyen más helyről nem fogja megtudni. [...] úgy vélem, a gyermek számára hasznos, ha tudja, hogy egy gyermek részesülhet valamiből, és így el tudja dönteni, hogy akar-e ebből a dologból részesülni.” (Románia, pszichológus)

Az eljárásról általában elsőként a szülők kapnak információt, és a tájékoztatásban is meghatározó szerepet játszanak. Gyakran elvárják tőlük, hogy elsődlegesen ők végezzék a tájékoztatást, és

magyarázzák el az ügyet a gyermeküknek, még ha ugyanezeket az információkat közvetlenül a gyermek is megkapja. Ez a módszer a megkérdezett szakemberek körében vitatott volt, mivel a szülői befolyás hajlamos az elfogultságra, különösen polgári jogi eljárásokban.

„Igaz, hogy semmit nem tervezünk meg. Nem szoktunk igazán aggódni amiatt, hogy megtudjuk, milyen tájékoztatást kap egy gyerek.” (Franciaország, ügyész)

Azzal kapcsolatban, hogy milyen típusú tájékoztatást adjanak, a büntetőjogi és polgári igazságügyi területen dolgozó szakértők egyetértettek abban, hogy a gyermekeket tájékoztatni kell a jogairól, az eljárások szakaszairól, hogy mire számítsanak a meghallgatásokon és milyen védőintézkedéseket vehetnek igénybe. Sok szakember foglalkozott azzal, hogyan lehet megtalálni a megfelelő egyensúlyt abban, hogy a gyermekek elegendő információt kapjanak, ugyanakkor ne terheljük túl őket ezekkel. A konkrét, érthető információ enyhítheti a szorongást, a túl sok információ viszont növelheti.

„A gyereknek kell kapnia valamennyi információt, de ezt megfelelően kell adagolni.” (Észtország, ügyvéd)

A gyermek életkora és fejlettségi foka kihat arra a képességére, hogy megértse az eljárásról adott tájékoztatást. Az információt ennek megfelelően a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez, hátteréhez és pszichés állapotához kell igazítani. A szakemberek egyetértettek abban, hogy a gyermekeknek megfelelő felvilágosítást kell adni, és hogy akár a nagyon kicsi gyerekek is fel tudják fogni a tanúvallomásuk fontosságát. A szakemberek ugyanakkor

úgy érezték, hogy a fiatalabb gyermekeknek csak az általános eljárást és a benne betöltött szerepüket kell megérteniük, nem az apró jogi részleteket.

A tájékoztatásra használt csatornák köre széles, a szakemberek számára a gyermekek felvilágosításához útmutatást adó online anyagoktól az idézéseken vagy a felnőtteknek szánt tájékoztató leveleken át a gyermekeket a jogairól felvilágosító szóbeli magyarázatokig és a kifejezetten a különböző korosztályokba tartozó, más-más nyelvi háttérrel rendelkező gyermekeknek összeállított tájékoztató füzetekig terjed. A szülőknek és a gyermeket támogató szakembereknek (szociális munkások, jogi képviselők) ugyancsak meg kell kapniuk a gyermekeknek készített tájékoztató anyagokat, hogy egyszerű, közérthető formában adhassák át az információt.

„Minden új embernek, aki hozzánk jön, más a viszonyulása a gyerekekhez, másként látja és máshogy értelmezi az elvégzendő munkát [...] a dolgok nem működnek hatékonyan. Ha például egy évvel ezelőtt volt valamilyen ügyünk [...], és az egyik kolléga dolgozott (vagy én magam dolgoztam) a gyerekkel, aztán egy idő múlva egy új kollégának van egy új idézése, új ügye ugyanazzal a gyerekkel, ő pedig megy, és máshogy közli az információkat. A gyerek ilyenkor esetleg összezavarodik, de az is lehet, hogy nem zavarodik össze.” (Bulgária, szociális munkás)

A tájékoztatáshoz való jog nemcsak akkor érvényes, ha a gyermekek már részt vesznek a bírósági eljárásban, hanem már az eljárás megkezdése előtt, hogy tudatosítsa bennük azt, hogy az őket érintő ügyekben joguk van a meghallgatáshoz. Franciaország átfogó módszert dolgozott ki.

Ígéretes gyakorlat

Jogi tájékoztatás és tanácsadás gyermekeknek

Franciaországban több városban is olyan kapcsolattartó pontokat jelöltek ki, ahol a gyermekek szakosodott ügyvédekhez fordulhatnak a jogairól szóló felvilágosításért, és tanácsot és támogatást kaphatnak polgári vagy büntetőjogi kérdésekben. Ezek a találkozások ingyenesek és titkosak, és gyakran időpont-egyeztetés nélkül is igénybe vehető szolgáltatásokat, valamint forródrótokat és az iskolákban tartott figyelemfelhívó alkalmakat is kínálnak.

Ez a hirdetés egy gyermekeknek szóló ügyvédi programot (Avoc'enfants) reklámoz, ahol a polgári vagy büntetőügyekben érintett gyermekek és fiatal felnőttek kapcsolatba léphetnek egy gyermekügyekre szakosodott ügyvéddel, akitől tanácsot és a jogairól szóló felvilágosítást kapnak.

A válaszadók azt nyilatkozták, hogy a gyermekek tájékoztatáshoz való jogának érvényesítésén összességében a büntető- és a polgári jogi eljárásokban is lehetne javítani. Amennyiben a tájékoztató anyag igazodik a gyermekek igényeihez, figyelembe veszi a korukat és érettségi fokukat, ezenkívül vannak külön tájékoztató szolgáltatások, például a tárgyalást megelőző látogatások, a gyermekek nagyobb biztonságban érzik magukat, könnyebben beszélnek, ami azt is jelenti, hogy a kijelentéseiket jobban számításba veszik.

Ki, miről és hogyan tájékoztatja a gyermeket: kötelező eljárások

- A szakemberek a büntetőjogban és a polgári jogban egyaránt túl általánosnak tartják a nemzeti kereteket. Hiányosságnak találják, hogy nincs rögzítve, kinek, miről, hol, mikor és hogyan kell tájékoztatni a gyermeket. A tájékoztatás ennek megfelelően változik, ami miatt a gyermekek gyakran nincsenek kellőképpen felvilágosítva. A tagállamoknak és adott esetben az EU-nak biztosítaniuk kell, hogy a tájékoztatáshoz való jogot minden gyermek számára, minden bírósági eljárás esetében törvényi rendelkezésekkel garantálják.
- Úgy tűnik, hogy mindegyik vizsgált tagállamban a bírósági határozatról szóló tájékoztatás bizonyult a leggyengébb elemnek. A tárgyalás utáni felvilágosításban világosan utalni kellene a gyermek jogaira és a számára elérhető lehetőségekre, beleértve a fellebbezési jogot és az utógondozási szolgáltatásokat. Az ilyen információkat mindig gyermekbarát megfogalmazásban, az érintett gyermek életkorának és érettségi fokának megfelelő formában kell közölni.
- A gyermekek tájékoztatásának kötelezettségével a polgári jog területén még kevesebbet foglalkoznak, mint a büntetőjog területén. A cselekvőképesség korhatárának elérése előtt a gyermekeket többnyire a szüleiken vagy jogi képviselőjükön keresztül tájékoztatják. A tagállamoknak mérlegelniük kellene a pszichológusok és a megfelelő szociális szakemberek által az ilyen tájékoztatásban betöltött szerep növelését és a gyermekekkel közölt információ körének kibővítését.

Ígéretes gyakorlat

A gyermekkorú áldozatok tájékoztatása az eljárás kimeneteléről

Németországban az áldozatok védelméről szóló 1986-os törvény és az áldozatok jogairól szóló két reformtörvény megerősítette az áldozatok és a tanúk jogait. Ebbe beletartozik az a kötelezettség, hogy az áldozatokat tájékoztatni kell a jogerős ítéletről, és biztosítani kell számukra a betekintést a bírósági aktákba. Finnországban ugyancsak biztosítani kell, hogy a gyermekkorú áldozatokat tájékoztassák az eljárás kimeneteléről. A 15 évesnél fiatalabb áldozatok esetében az ítéletet a gyermek jogi képviselőjével vagy gyámjával közlik. Ettől kezdve a jogi képviselő felelőssége a gyermek és a család tájékoztatása. A gyám vagy a jogi képviselő az ítélet gyakorlati vonatkozásairól, például a kártérítés fizetéséről is tájékoztatja a gyermeket. Ha a gyermek elmúlt 15 éves, az ítéletet személyesen vele közlik.

Támogató szolgálatok a gyermekek és szüleik megfelelő tájékoztatása érdekében

- A támogató szolgálatoknak, különösen az áldozatokat és tanúkat segítő szolgálatoknak fontos szerepük van abban, hogy tájékoztatják a gyermekeket és szüleiket, felkészítik a gyermekeket a bírósági meghallgatásokra, végigkísérik őket az eljárás során, ellenőrzik, hogy megértik-e a történeteket, és gondoskodnak az általános védelmükről. A szolgáltatásaikba beletartozhatnak a tárgyalás előtti látogatások, hogy a gyermek megismerkedjen a bírósággal, az ottthoni látogatások és a tárgyalás előtt, közben és után nyújtott támogatás. A tagállamoknak és adott esetben az EU-nak biztosítaniuk kell, hogy a támogató szolgálatok létrejöjjenek, és ezeket a bírósági eljárásokban részt vevő gyermekek minden esetben igénybe vehessék.
- Bár a legtöbb tagállam kínál valamilyen támogató szolgálatot, általános az a vélemény – különösen a szociális szakemberek körében –, hogy ennél sokkal többet kellene tenni. Úgy tűnik, hogy azokban a tagállamokban, ahol a tájékoztató eljárásokra nem vonatkoznak kötelező követelmények, a támogató programok a súlyos esetekre és az egyes bűncselekménytípusokra koncentrálnak, például az emberkereskedelmre vagy a szexuális zaklatásra, és elsősorban az áldozatokkal, nem a tanúkkal foglalkoznak. A gyermekek és szüleik gyakran nem is

kapnak kellő felvilágosítást az igénybe vehető támogató szolgáltatókról, és ezért nem tudnak élni ezek előnyeivel. Lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a támogató szolgáltatókról és az igénybevételük módjáról szóló információt közöljék a gyermekekkel és szüleikkel vagy gyámjukkal. A tagállamoknak azt is el kellene ismerniük, hogy a szülők milyen fontos szerepet játszanak a gyermekek tájékoztatásában és támogatásában, és ezért segíteniük kellene a szülők tudatosságának erősítésére és támogatására irányuló erőfeszítéseket.

Ígéretes gyakorlatok

Közvetítő biztosítása a kihallgatásokhoz és meghallgatásokhoz

Az Egyesült Királyságban (Anglia és Wales) a közvetítők fontos pluszt adnak a gyermekek számára hozzáférhető jogi támogató intézkedésekhez. A közvetítő segíthet a rendőrségi kihallgatás megtervezésében és lebonyolításában, írásbeli jelentést készíthet a bíróság részére a gyermek kommunikációs képességeiről, és tanácsokat adhat a gyermek meghallgatása során, amennyiben a kikérdezés nem helyénvaló. A közvetítők költsége és korlátozott rendelkezésre állása miatt azonban ebből nem lett bevett támogató intézkedés. Miközben a regisztrált közvetítőket egyre nagyobb arányban veszik igénybe a nagyon fiatal gyermekek vagy valamilyen, a kommunikációt megnehezítő fogyatékossgal élő gyermekek támogatására, azok a fiatalok általában nem tudják igénybe venni őket, akiknél nem áll fenn más veszélyeztetettség. A bírák mindazonáltal arról számoltak be, hogy a közvetítőkkal szerzett tapasztalataik arra ösztönözték őket, hogy a közvetítők távollétében is hagyjanak fel a helytelen kikérdezési technikákkal.

További információért lásd: *Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999*, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>

A gyermek felkészítése, tájékoztatása és a bírósági eljárás előtti, alatti és utáni támogatása egyetlen személy feladata

- A büntetőjogra és a polgári jogra egyaránt igaz, hogy a nemzeti keretek rendszerint túl általánosak, és nem rendelkeznek arról, kinek kell tájékoztatnia a gyermeket. A tájékoztatás így

a szülőkre maradhat, függetlenül attól, hogy ők maguk jól értesültek-e, illetve hogy semleges felek-e. Más esetekben a szakemberek saját – gyakran eltérő – módszereket dolgozhatnak ki. A tagállamoknak és adott esetben az EU-nak biztosítaniuk kell, hogy a szakemberek világos szabályokat és útmutatásokat kapjanak a gyermekek tájékoztatásához, hogy ezáltal garantálják a következetes, egységes, gyermekbarát hozzáállást. Ehhez az is szükséges, hogy a gyermekek tájékoztatását végző szakemberek megfelelő képzésben részesüljenek.

- A kutatás azt mutatja, hogy a gyermekek tájékoztatlanabbak a kelleténél, kivéve, ha kapcsolat-tartóként kirendelnek melléjük egy szakembert, aki az eljárás során tájékoztatja és felkészíti őket. A tagállamoknak ezért fontolóra kellene venniük egy ilyen felelős személy kijelölését. Ennek a személynek megfelelően képzettnek kell lennie, és az eljárás minden szakaszában rendelkezésre kell állnia, hogy közvetítsen a gyermek és a támogató és gyermekvédelmi szolgáltatók, a rendőrök, bírák, ügyészek, ügyvédek és a szülők között. A szociális szakembereket alkalmasnak tartják erre a szerepre, mivel a bírákhoz és más jogi szakemberekhez képest hosszabb távon tudják támogatni a gyermeket. Ha nem lehet egy kapcsolattartót kijelölni, a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a különböző, tájékoztatási feladatokat végző szereplők érdemben egyeztessenek egymás között.

A gyermekbarát tájékoztatás elérhetősége

- Több országban gyermekbarát anyagokat állítottak össze, hogy elmagyarázzák a jogi eljárást, a gyermekek jogait, az érintettek szerepét, a gyermekeknek szóló idézést és jogi értesítéseket, valamint hogy mi fog történni a gyermekkel a bíróságon. Máshol egyszerűen a felnőttek tájékoztatására használt anyagokat adják ki a gyermekeknek is, és esetenként még ezek sem állnak szisztematikusan rendelkezésre. A tagállamoknak világos, egységesített eljárásokat kell kidolgozniuk annak érdekében, hogy a bírósági eljárásokban érintett gyermekek az egyenlő bánásmód jegyében gyermekbarát tájékoztatást kapjanak. Ehhez különféle csatornákat és formátumokat kell használniuk, például online és nyomtatott formában elérhető broszúrákat és szórólapokat, írásbeli és szóbeli tájékoztatást. A már elkészült anyagokat az uniós tagállamokon belül és a tagállamok között meg kell osztani és használni kell.

Ígéretnyelvő gyakorlat

Gyermekbarát tájékoztató füzetek

A skót gyermekvédelmi igazgatóság egész szórólapot készített a gyermekek meghallgatásának rendszeréről és a benne játszott szerepükről. Ezek korcsoportok szerint érhetőek el: külön anyag készült az 5–8 éveseknek, a 8–12 éveseknek és a 13 év felettieknek.* Ezeket a szórólapokat a gyermekvédelmi előadó egyszerre küldi ki a gyermeknek (illetve a 12 év alattiak esetében a gyermek szüleinek) a „beutalás indoklásával”. A szociális munkás ezekre az anyagokra támaszkodva kezdi meg a beszélgetést a gyermekkel, elmondja, hogy mi fog történni a meghallgatáson, és válaszol a kérdésekre. A szociális munkás a gyermek életkorától és képességeitől függően játékterápiát is kezdhet. A skót gyermekvédelmi igazgatóság a gyermekek körében kutatásokat végzett a jelenlegi gyermekvédelmi tanácsadó rendszerének hatékonyságáról, és úgy találta, hogy a gyermekek nem kapnak elég információt. Az igazgatóság projektet indított, hogy a rendszerben tapasztalatot szerzett gyermekek észrevételeinek felhasználásával átdolgozza az anyagait.**

* A skót füzetek: www.scotland.gov.uk

** *Getting It Right For Every Child – Children and young people's experiences of advocacy support and participation in the Children's Hearings System: Big Words and Big Tables: www.gov.scot/Publications/2006/04/27142650/o*

A védelemhez és a magánélethez való jog

A nemzetközi előírások egyértelműen kiemelten kezelik a bírósági eljárásokban érintett gyermekek védelmét, ugyanakkor szorgalmazzák a részvételüket. A védelmező, biztonságos környezet elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermekek teljes mértékben, érdemben részt tudjanak venni, és elkerüljék a potenciális újabb traumákat.

A gyermekek védelmére irányuló intézkedések az eljárások folyamán különböző szinteken működnek, és ezek végrehajtását a gyermekbarát igazságszolgáltatás biztosítására szolgáló egyik fő módszernek kell tekinteni. Ezek az intézkedések fontosak ahhoz, hogy megkülönböztetésmentes módon biztosítsák a gyermek meghallgatáshoz és tájékoztatáshoz való jogát, egyúttal figyelembe vegyék a gyermek legfőbb érdekét, amibe beletartoznak a magánéletük védelmére szolgáló intézkedések. Összességében véve a világos szabályozásokat és útmutatásokat követő, következetes, szisztematikus gyermekbarát módszerek növelik annak valószínűségét, hogy

a gyermek biztonságban, védve legyen. A szakemberek mindazonáltal azt állítják, hogy néhány területen a rugalmasság is fontos ahhoz, hogy a hozzáállásukat az egyes esetekhez tudják igazítani.

„Természetesen nem lehet garantálni, hogy ez [a tájékoztatás] mindig megteremti a biztonságérzetet, épp ellenkezőleg, még nagyobb szorongást is kelthet. Felőrként valahogy nem lenne szabad túl sokat gondolkodnunk azon, hogy a gyermekeket meg kell védeni. Persze óhatatlanul gondolnunk kell erre az elemre is, hogy a gyermek védelmének funkciója fontosabb, mint az, hogy a gyermek része legyen az ügynek. [...] De akkor megint ott van, hogy ha az ember csak az ügyről beszél, és hogy mi fog ott történni, ebből nem lehet semmi baj.”
(Finnország, gyám [egyéb szakértő])

Az FRA terepmunkájának eredményei és az Európai Bizottság adatgyűjtése azt mutatja, hogy a vizsgált tagállamok túlnyomó többsége jelentős erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a büntetőjogi eljárásokban részt vevő gyermekeket óvja a sérelemtől, és védje a magánéletüket. Úgy tűnik, hogy strukturális és eljárási szempontból egyaránt a gyermekek védelméhez és magánélethez való joga a legfejlettebb. A gyermekek magánélethez való jogát a polgári jog is számos formában szabályozza.

Megelőző intézkedéseket kell elfogadni, hogy a gyermekek biztonságban legyenek az olyan rossz dolgoktól, mint a megtorlás, a megfélemlítés és az újbóli áldozattá válás. Ezek az intézkedések különösen fontosak olyankor, ha a gyermeket családon belüli erőszak vagy a közeli gondviselői által elkövetett bántalmazás éri. A gyermek magánélete olyankor is komoly veszélyben van, ha kapcsolatba kerül az igazságszolgáltatási rendszerrel, különösen ha az ügy a média figyelmét is felkelti. Az Európa Tanács iránymutatásában a fentieket szem előtt tartva különféle biztosítékokat állapított meg annak érdekében, hogy a gyermek magánéletét teljes mértékben tiszteletben tartsák. A média nem teheti közzé különösen a gyermekekre és családjukra vonatkozó személyes információkat, például a nevüket, fényképüket, lakcímüket. Ösztönözni kell a videokamerák használatát, amikor a gyermeket meghallgatják vagy tanúvallomást tesz. Ezekben az esetekben a jelen lévő személyek számát a közvetlenül érintetteknek kell korlátozni, és a gyermek által közölt információkat bizalmasan kell kezelni, ha fennáll a veszélye annak, hogy a gyermeket esetleg bántarthatják. A személyes adatokhoz való hozzáférésnek és azok átadásának szintén csak a legszükségesebb esetekben kell megtörténnie, figyelembe véve a gyermek mindenképp álló érdekét.

Gyermekvédelmi rendszerek

- A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a bírósági eljárásban érintett gyermekeket különleges védelmet igénylő személyként kezeljék, az életkorukat, az érettségi és megértési szintjüket és az esetleges kommunikációs nehézségeiket is figyelembe véve. A gyermekvédelmi rendszereknek olyan integrált, célzott megközelítésen kell alapulniuk, amely nemcsak általánosságban a gyermekek sajátos szükségleteit veszi figyelembe, hanem más veszélyeztető szempontokat is, például hogy szexuális zaklatás vagy családon belüli erőszak áldozatai vagy szemtanúi, fogyatékossgal élnek vagy migráns jogállásúak. Ezzel együtt járna a gyermekeket érintő ügyekért felelős szakértők rendszerének megerősítése, akik a gyermekvédelem és a biztonság területén szakmailag felkészültek, és fel tudják ismerni az esetleges különös védelmi igényeket. Az uniós szakpolitikai tervezésben hangsúlyt kell helyezni a hatékony, összehangolt gyermekvédelmi rendszerekhez adott útmutatásra.

Ígéretes gyakorlat

A gyermekek identitásának online védelme

Észtországban a nyilvánosan (például a bíróság honlapján) hozzáférhető bírósági dokumentumokban nem szerepelnek a gyermek azonosítására alkalmas adatok, így a nevük helyett is csak kezdőbetűvel utalnak rájuk.

Franciaországban a sajtószabadságról szóló törvények szintén védelmet nyújtanak a gyermekkorú áldozatok nevének nyilvánosságra hozatalával szemben.

Forrás: Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse (1881), 39a. cikk

Eljárási biztosítékok létrehozása a gyermekek védelmének biztosítására

- A nemzeti jogi keretek a bírósági meghallgatásokhoz különféle védelmi intézkedéseket irányoznak elő, és ezeket alapvetőnek kell tekinteni a gyermekbarát igazságszolgáltatás biztosítása szempontjából. A gyakorlatban azonban ezek az intézkedések gyakran kihasználatlanok, és általában a bírák megítélésére vannak bízva. Némelyiknek a gyermek életkora vagy az eljárásban játszott szerepe is határt szabhat, például az áldozatokra kiterjed, de a tanúkra nem.

A tagállamoknak eljárási biztosítékokat kell létrehozniuk, és ellenőrizniük kell ezek érvényesítését, hogy biztosítsák, hogy a bírósági eljárásban érintett gyermekek az eljárás előtt, alatt és után minden esetben védelemben részesüljenek a sérelemmel, az esetleges újbóli traumákkal és az azonosítással szemben.

- Az ilyen védőintézkedések közé tartozik a videofelvétel, amelynek használatát általános gyakorlattá kell tenni a büntetőjogi eljárásokban, és választhatóvá a polgári jogi eljárásokban. A közeget szintén át kell alakítani, hogy korlátozza a kihallgatások számát, szabályozza a szakemberek jelenlétét, és az eljárások során és azok után biztosítsa a hozzáférést a támogató szolgálatokhoz és a hivatásos gyermekvédelmi személyekhez.
- A rendőrkapitányságokat, a bíróságokat és a gyermekek meghallgatásának más helyszíneit működőképes felvevő technológiával kell felszerelni, és a szakembereket ki kell képezni ennek használatára. Ehhez megfelelő emberi és pénzügyi erőforrásokat kell rendelni.
- A bírósági eljárásban érintett gyermekek magánéletét az identitást védő intézkedésekkel kell védeni, például azzal, hogy a felvételeket biztonságosan, az adatvédelmi jogszabályok megfelelő betartásával tárolják.
- A tagállamoknak nemcsak arról kell gondoskodniuk, hogy a meghallgatások során elkerüljék a kapcsolatot a vádlottal (például élő videokapcsolattal, a gyermeket a vádlott elől eltakaró paravánnal vagy azzal, hogy a gyermek vallo-mása alatt a vádlottat kizárják a tárgyalóteremből), hanem a meghallgatások előtti és utáni kapcsolatot is ki kell zárniuk. A tagállamoknak és adott esetben az EU-nak az eljárás minden szakaszában biztosítaniuk kell a gyermekbarát környezetet és azt, hogy a bíróságok és rendőrkapitányságok megfelelő, gyermekbarát várótermekkel és külön bejárattal legyenek felszerelve. Ezeket szisztematikusan használni kell, hogy megvédjék a gyermeket a feltételezett elkövetővel vagy a gyermekkel konfliktusban álló családtaggal való találkozástól, és a meghallgatásra váró gyermekeket óvják a durva környezettől.

Ígéretes gyakorlat

A gyermek és a vádlott közötti kapcsolat megakadályozása

Észtországban a tartumaa-i áldozatsegítő központ (*Tartumaa Ohvriabikeskus*) az épület hátulján külön bejáratot alakított ki a különösen traumatizált gyermekek részére. Finnországban a tárgyalótermek némelyike szintén külön bejáratokkal rendelkezik, és az Egyesült Királyságban is a bíróságok egyik nagyra értékelt elemének tartják a külön bejáratokat és várószobákat.

Észtország. Külön bejárat a tartumaa-i áldozatsegítő központ épületének hátsó részén.

A megkülönböztetésmentességhez való jog

Az Európa Tanács iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatás alapvető elvei közé sorolja a diszkriminációval szembeni védelmet, a gyermek legfőbb érdekeit, a méltóságot és a jogállamiságot. A megkérdezett szakemberek kijelentették, hogy a megkülönböztetésmentesség különösen fontos a fogyatékossgal élő vagy más nemzeti vagy etnikai háttérrel rendelkező gyermekek esetében.

Az egyenlő bánásmódra vonatkozó meglévő jogi rendelkezések ellenére a válaszadók felhívták a figyelmet arra, hogy sok probléma érinti a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekeket, és az ilyen helyzetek jellege országtól függően változik. A válaszadók néhány országban a roma gyermekekkel szembeni bánásmódra, másról az emberkereskedelem áldozataira helyezték a hangsúlyt. A válaszadók minden esetben hangsúlyozták, hogy igazodni kell a gyermek sajátos szükségleteihez, és hangot adtak a gyermekekkel kapcsolatba kerülő személyek szaktudásának hiánya és a helyszínek akadálymentesítése miatti aggodalmuknak.

„[...] A rendszerben nincs semmilyen rendszere annak, hogy gondját viseljük az ilyen [fogyatékossgal élő] gyermekeknek, mindenki továbbpasszolja a problémát a többieknek. [...] Azt kell mondanom, amint egy ilyen problémás gyerekekkel szembesülünk, akinek különböző érdekelt felekre – szociális, egészségügyi, oktatási és igazságügyi dolgozókra – van szüksége, rögtön látjuk a hibát a rendszerben, amely nem arra lett kitalálva, hogy az ilyen gyermekeknek gondját viselje.”
(Franciaország, ügyész)

A bírósági eljárás során a gyermekekkel nemre, fajra, bőrszínre, etnikai vagy társadalmi származásra, genetikai tulajdonságra, nyelvre, vallásra vagy meggyőződésre, politikai vagy más véleményre, nemzeti kisebbséghez tartozásra, vagyoni helyzetre, születésre, fogyatékossga, korra, szexuális irányultságra, nemi identitásra vagy nemi önkifejezésre való tekintet nélkül egyformán kell bánni. A tagállamoknak külön figyelmet kell fordítaniuk a különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő, például mélyszegénységben élő vagy felnőtt hozzátartozóiktól elszakított migráns gyermekekre.

A bírósági eljárásokban érintett gyermekekkel szembeni egyenlő bánásmód biztosítása

- A tagállamoknak és adott esetben az EU-nak biztosítaniuk kell, hogy a megfelelő eljárási biztosítékok és a bírósági eljárásban való részvételük előtt, közben és után a gyermekeknek nyújtott szolgáltatások tekintetében a gyermekek egyenlő bánásmódban részesüljenek. A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése vonatkozó adatoknak minden gyermekre nézve, csoportok szerinti bontásban (például a különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek) rendelkezésre kell állniuk, hogy biztosítani lehessen a célirányos megközelítést és ellenőrizni lehessen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést.
- A válaszadók aggodalmuknak adtak hangot a szakértelem sokszínűségi kérdésekben tapasztalható hiánya miatt, ami ronthat a szolgáltatások hozzáférhetőségén. Minden szakembernek tudatában kellene lennie a gyermekeket érintő különféle kiszolgáltatott helyzeteknek, és ilyenkor vagy meg kellene bízniuk a megfelelő szakértőket, vagy együtt kell dolgozniuk velük. Iránymutatásokat és protokollokat kell bevezetni, hogy a szakembereket eligazítsák az ilyen eljárásokban, és ezeknek bele kell tartozniuk a védelmi és biztonsági intézkedések csomagjába.

- A brit válaszadók kedvezően nyilatkoztak az Egyesült Királyság azon kezdeményezéséről, hogy a meglévő gyermekbarát anyagokat fordítsák le több nyelvre. Más pozitív módszerekre is felhívták a figyelmet, köztük a rendőrök bevonására a szexuális zaklatásnak áldozatul esett lányok kihallgatásakor és az Egyesült Királyság ügyészei részére az értelmi fogyatékos személyek meghallgatásához készített iránymutatásokra. A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a bírósági eljárásokban érintett gyermekek támogatását külön iránymutatások határozzák meg és szabályozzák, amibe beletartozik az érthető formában és nyelvezettel közölt, megfelelő információ, figyelembe véve a tolmácsolási és fordítási igényeket vagy a fizikai vagy más károsodással összefüggő akadályokat.
- A tagállamoknak külön figyelmet kell fordítaniuk az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre és a szükséges jogi segítségnyújtás, jogi képviselőt és támogatás biztosítására a különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek számára.

AZ FRA TEVÉKENYSÉGE

A fogyatékossgal élő gyermekekkel szembeni ellenségesség

A fogyatékossgal élő gyermekekkel szembeni célzott ellenségesség olyan terület, amelyről az uniós tagállamokban alig-alig vannak adatok. Az FRA innovatív projektet irányzott elő, hogy foglalkozzon a bántalmazás alacsony bejelentési arányával, a támogatás hiányával és az alacsony szintű jogtudatossággal a fogyatékossgal élő gyermekek körében, és felmérje a felsorolt problémák ellen bevezetett módszereket.

Az Unió területén elérhető jogszabályokról, szakpolitikákról és szolgáltatásokról szóló átfogó összehasonlító információk segíteni fogják az uniós intézményeket, az uniós tagállamokat és a civil társadalmat az ilyen ellenségesség elleni hatékony fellépésben. A jelentés 2015-ben fog megjelenni.

Bővebb információért lásd: <http://fra.europa.eu/en/project/2012/children-disabilities-targeted-violence-and-hostility>

A gyermek mindennek felett álló érdekének elve

Az Európa Tanács iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatás négy alapvető elve közé sorolja a gyermek legfőbb érdekeit.

Bár a gyermek mindennek felett álló érdeke a legtöbb vizsgált uniós tagállamban beépül a normatív keretbe, a válaszadók többsége összetett, homályos kifejezésnek érzékelte, ami az értelmezéstől függ, és jelezték, hogy nincsenek eszközök annak felismerésére, értékelésére és közlésére, hogy ez a mindennek felett álló érdek hogyan érvényesült. Bírálták a konkrét meghatározás hiányát, mivel ez elmondásuk szerint manipulációhoz, szubjektivitáshoz és olyan döntésekhez vezethet, amelyek valójában nem védik a gyermekek jogait.

„A gyermek mindennek felett álló érdeke, de milyen értelemben? A büntetőjogban az igazság a fontos, az objektív igazság. A gyermek szempontjából ez azt jelenti, hogy ha bűncselekménynek esik áldozatul, az elkövetőt meg kell büntetni.” (Bulgária, bíró)

A Gyermejjogi Bizottság¹ rámutatott, hogy „az, hogy egy felnőtt hogyan ítél a gyermek mindennek felett álló érdekéről, nem írhatja felül azt a kötelezettséget, hogy a gyermek összes, egyezmény szerinti jogát tiszteletben tartsák. Emlékeztet arra, hogy az egyezmény nem állítja fontossági sorrendbe a jogokat; az egyezményben előírt jogok kivétel nélkül a gyermek mindennek felett álló érdekét szolgálják, és egyik jogot sem veszélyeztetheti a gyermek mindennek felett álló érdekének negatív értelmezése.”

Az elv jobb megértése és alkalmazása érdekében a bizottság hét olyan elemet határozott meg, amelyet a gyermek mindennek felett álló érdekének mérlegelésekor figyelembe kell venni: a gyermek véleménynyilvánítási joga az őt érintő döntésekben; a gyermek identitása; a családi környezet megőrzése és a kapcsolatok fenntartása; a gyermek gondozása, védelme és biztonsága; kiszolgáltatott helyzetek; az egészséghez való jog; az oktatáshoz való jog.

A gyermek mindennek felett álló érdeke elvének alkalmazása

- A gyermek mindennek felett álló érdekének érvényesítése a gyermek jogainak érvényesítéséről szól. Mint a Gyermejjogi Bizottság elmagyarázta, a gyermek mindennek felett álló érdekét úgy kell tekinteni, mint egy jogot, egy elvet és egy eljárási szabályt. Az esetleges negatív értelmezések elkerüléséhez világos jogi kritériumok kellene, de úgy tűnik, ezek hiányoznak.

¹ Gyermejjogi Bizottság (2013), General comment No. 14 on the Right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration [14. átfogó kommentár a gyermek ahhoz való jogáról, hogy a mindennek felett álló érdeke elsődleges szempont legyen] (3. cikk, 1. bekezdés), CRC/C/GC/14.

- A szakemberek arra is kitértek, hogy nincsenek eszközök annak meghatározására, felmérésére és bejelentésére, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének hogyan lehet eleget tenni. A jogi rendelkezésekben ezért azt is elő kell írni, hogy a határozatok tartalmazzanak egy „magyarázatot, amelyből kiderül, hogy a jogot hogyan tartották tiszteletben a határozatban, azaz mit tekintettek a gyermek mindenek felett álló érdekének; ez milyen kritériumokon alapult; és a gyermek érdekeit hogyan állították szembe más szempontokkal”.²

A szakemberek képzése

Az Európa Tanács 2010-es iránymutatása³ világosan kimondja, hogy a tényleges részvétel érdekében a gyermekeknek erre szakosodott, szakképzett szakemberekkel kell kapcsolatban lenniük, akiknek az a feladatuk, hogy tájékoztassák, meghallgassák és védjék őket.

Ez azonban nem feltétlenül így történik. A gyermekekkel dolgozó szakemberek képzésének szükségessége különösen egyértelmű lett az alapján, hogy a megkérdezett szakemberek körében milyen alacsony volt az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásának ismertsége. A szakembereknek ezért képzésben kellene részesülniük a gyermekek szükségletei és jogai, a kommunikációs technikák és a gyermekbarát eljárások témájában, figyelembe véve az életkor és a személyes körülmények különbségeit.

„Volt egy csomó dolog [...], ahol úgy éreztem, hogy ezt korábban valahogy ösztönösen jól csináltam, de persze jó, ha az ember megtudja, hogy pszichológiai szempontból hogyan kell jól csinálni, így képes lesz kijavítani a hibákat, és úgy intézni, hogy egy kicsit lépést is tartson ezzel az iránymutatással. Bár csak sokkal több ilyen képzés lenne, mert az igazságügyi oktatásban egyáltalán semmi nem volt.” (Németország, családjogi bíró)

A megkérdezett szakemberek körülbelül kétharmada vett részt képzési programokban, ezen belül a szociális szakemberek körében nagyobb volt a képzés valószínűsége, mint a jogi szakembereknél. Bár a jogi rendelkezések sok országban kötelezően előírják a képzést, ezt általában önkéntes alapon ajánlják fel és veszik igénybe. Jelenleg is több sikeres képzési program működik, de úgy tűnik, hogy néhány tagállamban ezekhez egyáltalán nem lehet hozzájutni. A szakemberek közül sokan

javasoltak fejlesztéseket, például a bírák számára több képzést a gyermekekkel való kommunikáció témájában, a szociális szakembereknek pedig több jogrendszerrel foglalkozó képzést. A szakemberek kijelentették továbbá, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatási technikák sikere számos tényezőtől függ, köztük a személyiségtől, a szülői léttől és az együttműködéstől.

„Nem lenne szabad hagynunk, hogy egy ügy a nyomozók, az ügyészek, a vizsgálatot folytató rendőrök és/vagy bírák vagy általában véve a bűnüldöző szervek inkompetenciája és tapasztalatlansága miatt bukjon el, miközben egy tapasztalt szakember meg tudta volna oldani. Az emberek egy ponton csalódnak az igazságszolgáltatási rendszerben. Hol van a probléma? A probléma a képzetlenség – ezeké a tisztviselőké, a miénk, az államé. Ez a kompetenciánkon múlik.” (Bulgária, bíró)

Sokak szerint a gyermekekkel foglalkozó igazságszolgáltatási rendszeren belül, az összes szakterületen probléma, hogy hiányzik a szakosodás, és nincs megfelelő képzés a gyermekek kezeléséről. A válaszadók szerint a jogi szakemberek számára hasznos lenne a gyermekekkel való párbeszédéről szóló képzés, a szociális szakembereknek pedig a gyermekekkel kapcsolatos jogszabályokról szóló képzés válna előnyére.

Általános és továbbképzés a gyermekekkel kapcsolatba kerülő szakemberek részére

- Az uniós tagállamoknak és a nemzeti és európai szakmai szervezeteknek biztosítaniuk kell, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakemberek kötelező képzést kapjanak a gyermekjogok, a gyermekekkel való kommunikáció és a gyermekeket érintő jogszabályok témájáról. Ebben nemcsak a bírák és ügyészek tartoznak bele, hanem az első vonalban dolgozó gyakorló szakemberek is, mint a rendőrök és a bírósági személyzet.
- A tanfolyamokat országos szinten kell megszervezni, összehangolt tantervvel, hogy a szakemberek részvételében biztosított legyen az esélyegyenlőség, és lakóhelyüktől függetlenül el lehessen kerülni a gyermekekkel szembeni egyenlőtlen bánásmódot. Ösztönözni kell az ígéretes módszerek tagállamokon belüli és tagállamok közötti megosztását, valamint az uniós képzési modulok kidolgozását.
- A képzést felügyelettel és a szakemberek közötti, multidiszciplináris tapasztalatcserével kell kiegészíteni.

² Uo.

³ Az Európa Tanács (2010), *Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, IV. szakasz, A. rész, 4–5. pont.

Ígéretes gyakorlat

A rendőrök felkészítése a gyermekek kihallgatására

Finnországban a gyermekek meghallgatását végző rendőrségi és egészségügyi dolgozók egyéves interdiszciplináris kihallgatási képzési programban vehetnek részt. A képzést az országos rendőrpáncsnokság és az igazságügyi elmeszakértői központ szervezi. A büntetőjogi eljárásokban dolgozó rendőrök és pszichológusok többsége már részt vett a tanfolyamon, és általában egyetértenek azzal, hogy ez hozzájárult az előzetes meghallgatási eljárás gyermekbarát jellegéhez.

Horvátországban a rendőröknek szintén részt kell venniük egy három hónapos képzési programban a belügyminisztérium szervezésében. A képzés elvégzésekor bizonyítványt kapnak, és ettől kezdve jogosultak aláírni a gyermekeket érintő ügyekről szóló rendőrségi jelentéseket.

Multidiszciplináris együttműködés

A nemzetközi előírások, például az Európa Tanács iránymutatásai a szakterületek közötti szakmai együttműködés megerősítésére szólítanak fel, hogy ezzel segítsék az eljárást és a döntéshozatalt.

*„Benne van az ember egy kontradiktórius rendszerben, ugyanakkor ez egy együttműködő folyamat is, és errefelé nem ismerek egyetlen olyan gyakorló jogászt sem, aki nem ilyen fajta keretek között dolgozna. Együtt kell működni.”
(Egyesült Királyság, szociális munkás)*

A multidiszciplináris és interdiszciplináris együttműködésnek sok formája lehet. Jelentheti az együttműködés általános formáit, amelyek az eljáráshoz való alapvető hozzáállás részei, de az egyes esetekre is vonatkozhat. Az együttműködés több tengely mentén lehetséges: egy szakmai csoporton belül vagy a különböző szakmák között (például a szociális és jogi szakemberek közötti csapatmunka), a különböző igazságügyi területeken belül vagy ezek között (például a polgári és büntetőjogi eljárások közötti jobb koordináció), de akár ezek ötvözete is lehet (például bírák és szociális munkások megosztják egymással a bevált módszereket, vagy együtt

dolgoznak a büntető- és polgári jogi eljárásokban egyaránt részt vevő gyermekeket érintő ügyeken).

A szakmai együttműködés ösztönzésére sok országban formális megállapodások vagy protokollok is születtek. A multidiszciplináris együttműködés legnagyobb része azonban informális alapon, személyes hálózatokra és kapcsolatokra támaszkodva zajlik. A válaszadók az együttműködés formális és informális rendszereiből egyaránt tudtak példát mondani a sikerekre és kudarcokra, sőt, az sem volt egyértelmű, hogy bármelyik rendszer jobban állna a másikkal. A sikeres példák ellenére azonban az ilyen rendszerek nagyrészt hiányoznak az uniós tagállamokban.

*„Külön szentélyekben dolgozunk. A multidiszciplináris munka bonyolult és nem is természetes. Minél több multidiszciplináris képzést végzünk, annál jobban fogunk tudni multidiszciplináris módon dolgozni.”
(Franciaország, NGO)*

A válaszadók véleménye szerint a gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz a különféle érintett szakembereknek feltétlenül egyeztetniük kell, és együtt kell működniük az egész eljárás során, hogy ezzel csökkentsék a meghallgatások számát, lerövidítsék az eljárás hosszát, biztosítsák a gyermekek következetes tájékoztatását, és védjék a gyermekek meghallgatásának módszereit. A gyermekek ezáltal felkészültebbek, tájékozottabbak lesznek, és nagyobb védelemben és támogatásban részesülnek.

Együttműködés a legjobb módszerek és eredmények érdekében

- Az uniós tagállamoknak és a nemzeti és európai szakmai szervezeteknek támogatniuk kell az intézményi együttműködést és a multidiszciplináris szemléletet, és finanszírozást kell biztosítaniuk a kapcsolódó tanfolyamokhoz.
- A válaszadók úgy vélték, hogy nincsenek meg a multidiszciplináris szemléletet támogató szakmai egyeztetési mechanizmusok, ami azt jelenti, hogy a módszereket nem hangolják össze, és az eljárások késedelmet szenvednek. Az uniós tagállamoknak és adott esetben az EU-nak biztosítaniuk kell az ilyen mechanizmusok bevezetését. Az együttműködés erősítése érdekében a standard működési eljárásokat is népszerűsíteni kell a szakemberek körében.

Ígéretes gyakorlatok

A bűnügyi és polgári vizsgálatok összehangolása

A Németországban kidolgozott müncheni modell (*Münchner Modell*) keretében iránymutatásokat határoztak meg a bűnügyi és polgári vizsgálatokhoz, hogy elkerüljék a gyermekek többszörös meghallgatását, különösen a családon belüli erőszak és szexuális zaklatás eseteiben. Ebben a rendszerben a gyermekek meghallgatásáról kötelezően videofelvétel készül, majd ezt a felvételt továbbadják a gyermekvédelmi szolgálatoknak, illetve megosztják a nyomozókkal. A módszer célja, hogy az eljárásban részt vevő felek (ügyvédek, gyermekvédelmi szolgálatok, szakértők, a gyermek jogi képviselői) közötti szoros együttműködéssel és a közvetlen tájékoztatásukkal segítse a szülőket a felügyeletet vagy a hozzáférési jogokat érintő kérdések megoldásában.

A gyermekkorú áldozatokra szakosodott, multidiszciplináris egységek létrehozása

Franciaországban az ország különböző pontjain mintegy 50 speciális multidiszciplináris orvosi és jogi egységet (*Unités d'Accueil Médico-Judiciaires*) hoztak létre a kórházakban, hogy segítsék a büntetőjogi eljárásokat. Ezek az egységek gyakran már a helyszínen, közvetlenül a vizsgálatok után összekapcsolják a családot és a gyermeket az áldozatsegítő NGO-kkal. A gyermekek meghallgatását, az orvosi és pszichológiai vizsgálatokat szintén összecsoportosítják. Az ilyen központosított programok révén gondoskodnak arról, hogy a kihallgatásokra és vizsgálatokra gyermekbarát közegben kerüljön sor. A folyamatot racionalizálják is, hogy elkerüljék a szükségtelen késedelmet és a többszörös vizsgálatokat.

A szülei válása folytán vagy éppen bűncselekmények áldozataiként vagy szemtanúiként évről évre gyermekek ezrei vesznek részt büntetőjogi vagy polgári jogi eljárásban. Az ilyen eljárások mindenkit megviselhetnek. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) megvizsgálta, hogy a gyermekek jogait tiszteletben tartják-e az ilyen eljárások során. Az FRA szakemberekkel és gyermekekkel készített interjúkon alapuló terepmunkájának eredményei azt mutatják, hogy még hosszú utat kell megtenni ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás az Európai Unió (EU) egész területén gyermekbarát módon működjön. Bár mindegyik uniós állam kötelezettséget vállalt arra, hogy a gyermekek mindenek felett álló érdekét tekinti első számú szempontnak az őket érintő intézkedésekben, a gyakorlatban nem mindig érvényesül a meghallgatáshoz, a tájékoztatáshoz, a védelemhez és a megkülönböztetésmentességhez való joguk. Az EU ezért áll ki az Európa Tanács *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló, 2010-es iránymutatása* mellett. Célja, hogy segítse a tagállamait az igazságügyi rendszereikben a gyermekeknek nyújtott védelem javításában és az érdemi részvételük növelésében, és ezáltal javítsa az igazságszolgáltatás működését.

További információk:

Az FRA alábbi kiadványai további információkat kínálnak a gyermekek jogairól:

- *Mapping child protection systems in the EU (2014)*, <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection>;
- *Guardianship for children deprived of parental care (2014)*, kézikönyv, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care-handbook-reinforce-guardianship>;
- *Fundamental rights: challenges and achievements in 2013 (2014)*, éves jelentés, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/fundamental-rights-challenges-and-achievements-2013>;
- *Fundamental Rights Conference 2010: ensuring justice and protection for all children (2011)*, konferenciagyűjtés, <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/fundamental-rights-conference-2010-ensuring-justice-and-protection-all-children>;
- *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in European Union (2010)*: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/developing-indicators-protection-respect-and-promotion-rights-child-european-union>.

Az FRA gyermekek jogaival foglalkozó tevékenységeinek áttekintését lásd: <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>.

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2015
Illusztrációk: © FRA

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9239-802-6, doi:10.2811/94791
PDF: ISBN 978-92-9239-801-9, doi:10.2811/117313